

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN BEYPAZARI TURİZM DESTİNASYONUNDA YEREL EKONOMİYE KATKILARI

Zafer ÖTER*, Elif ÜNAL**

ÖZET

2000li yıllarda kültürel mirasın ekonomiye kazandırılması konusunda dikkate değer bir gelişmeye sahne olan Beypazarı (Ankara) ilçesi bir başarı hikâyesi olarak değerlendirilebilir. İlçede görülen ekonomik kalkınmanın turizm ve kültürel mirasın etkileşimi ile bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır. El sanatları ve geleneksel mutfak gibi somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) unsurları Osmanlı Dönemi'ne uzanan zarif bir tarihi mimari arka plan ile desteklenmektedir. Bir derin ve zengin kültürel bellek alanı olarak Beypazarı örneğinden SOKÜM koruması adına çıkartılabilecek dersler bu çalışmanın temel amacıdır. Çalışma durumsal analiz yöntemini (örnek olay çalışması ya da vaka etüdü) izleyecektir. Konu uzmanlarıyla yapılan yarı-yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen birincil verilerin sonuçlarından öneriler geliştirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Beypazarı, Turizm, SOKÜM, Ekonomik Kalkınma, Destinasyon Pazarlaması.

CONTRIBUTIONS OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE TO LOCAL ECONOMY IN BEYPAZARI TOURISM DESTINATION

ABSTRACT

Beypazarı county in Ankara-Turkey, where a revitalization of intangible cultural heritage assets is observed in the last decade, may be assessed as a success story. This recent economic development seems to be a byproduct of tourism industry and cultural heritage combination nearby other factors. In this context, intangible cultural heritage elements such as handcrafts and traditional kitchen are harmonized with elegant historical architecture dating back to Ottoman period. Discovering lessons regarding ICH protection from Beypazarı case as a rich and deep place of memory is the focus of this study. This research follows the situational analysis method known also as case study. Primary data obtained via semi-structured in-depth interviews with key-informants will be interpreted for development of recommendations.

Keywords: Beypazarı, Tourism, Intangible Cultural Heritage, Economic Development, Destination Marketing.

* Doç. Dr. Zeynep Kâtip Çelebi Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, zafer.oter@ikc.edu.tr

** Rixos Grand Ankara Oteli, elifunal_@windowslive.com

G R

nsano lu kültür üretir. Bu kültür zaman ve co rafyalara ba lı olarak farklılaşabilir, ancak kültür ve insan birbirinden kavramsal olarak ayrılamaz. nsanın yapıp ettiklerinin bir toplamı olan kültür somut ve soyut yönler içermektedir.

nsanlar ya amsal edimleri esnasında ço unlukla bir kültürün parçası olduklarını, kültürel bir takım eylemler gerçekleştiğini düşünmezler bile. Eylemlerin üzerinden belli bir süre geçtikten sonra geriye kalanlar ise mirası oluşturmaktadır. Böylece kültürel miras önceki insanlardan kalmı insan emeklerinin, çabalarının, üretimlerinin günümüze kalanları olarak tanımlanabilir. Her ülkede, her toplumda kısaca insanın bulunduğu yerde kültürel miras aktarımı söz konusu olmaktadır. Dünya Mirasının (DM) korunmasını amaçlayan UNESCO sözleşmesi ilk kez 1972'de hazırlanmıştır. Bu sözleşme Üstün Evrensel Değer (ÜED) taşıyan kültürel ve do al mirasın tüm insanlığa ait olduğunu vurgulamı ve sonraki nesillere korunarak aktarılmasını öngörmüştür. Dünya Mirası Komitesi (DMK) kendisine yapılan başvuruları değerlendirir ve ÜED taşıyan kânaat getirdi i varlıkları dünya mirası listesine dâhil eder. Ayrıca, bazı durumlarda dünya mirası bir alan olarak belirlenir ve bunlara Dünya Mirası Alanı (DMA) adı verilir. Bu alanlarda bulunan tüm kültürel ve do al varlıkların dünya mirası olarak kabul edilmesi gerekmez, ancak alan kapsamında bulunan bir ya da daha fazla miras unsuru sürdürülebilir bir yönetim anlayışıyla korunur. Kültürel miras kolayca zarar görebileceğinden Uluslar arası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) 2011 yılında Dünya Mirası Kültür Varlıkları için bir etki değerlendirme raporu hazırlamıştır (ICOMOS, 2011). Dünya kültürel mirasının korunması savaşların ve do al afetlerin yıkıcı etkisi yanında sosyo-ekonomik gelişmeler (baraj yapımı vb. yatırımlar), yerel çatışmalar, terör ve bireysel saldırılar nedeniyle de korunmayı gerektirmektedir.

Türkiye'de kültürel miras çalışmalarının geçmi i 1980'lerden başlatılabilir. 1972'den kısa bir süre sonra (13 yıl) Türkiye'nin de Dünya Mirası konusuna kayıtsız kalmadığı görülmektedir. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne Türkiye'den ilk katılımlar 1985 yılında başlamıştır. Kapadokya ve Göreme Milli Parkı, Divri i Ulu Camii ve Darü İfâsı, İstanbul'daki tarihi yarımada 1985

yılında listeye alındıktan sonra di er do al ve kültürel varlıklar (Hattuşa, Nemrut Dağı, Pamukkale ve Hierapolis, Ksantos-Letoon, Safranbolu şehri, Truva antik kenti, Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi) zaman içinde listeye eklenmiştir.

Bu çalışmada kültürel ve do al miras çalışmaları alanının içinde daha özellikli olarak yer bulan somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) kavramı ele alınacaktır. SOKÜM kavramına giren konular ele alınırken kültür ve turizmin yakın ilişkisine vurgu yapılacaktır. Kültür turizmi gibi başlı başına turizm türü olmayan kültür varlıklarının neden ülke tanıtımı ve turizmi açısından önemli olduğunu da inceleyecektir. Ayrıca son yıllarda deneyim ekonomisi, yaratıcı endüstriler, sembolik ekonomi, kültür ekonomisi gibi kavramlarla ifade edilmeye çalışılan ve temelinde kültürün ekonomiyle entegrasyonunu hedefleyen anlayış ele alınacaktır. Beypazarı ilçesi bu bağlamda kültür varlıklarının ekonomiye kazandırılmasında ve özellikle turizme açılmasında başarılı bir model olarak ele alınacaktır. Beypazarı ilçesi turizm bilimciler açısından destinasyon pazarlaması yönüyle dikkat çekmektedir.

Di er yandan, bölgesel kalkınma ve kırsal kalkınma üzerine çalışan ekonomistler açısından da bu ilçede gerçekleştirilen kalkınma faaliyetlerinin anlaşılmasında yarar bulunmaktadır. Araştırma niteliği ve birincil veri toplamayı hedeflemiştir. Bunun için Beypazarı ilçesinde kamu yönetimi, i hayatı ve kültür-turizm konularında önde gelen anahtar bilgi kaynakları tespit edilerek veri toplama yoluna gidilmiştir. Analitik çıkarımlar yoluyla verilerden örüntüler oluşturulmuş ve özet yorumlar geliştirme süreci takip edilmiştir. Bu araştırmanın sınırlılıkları da mevcuttur. İlk olarak Beypazarı ilçesi ile sınırlı bir co rafî alan incelenmiştir. Cumalıkızık, Ankara-Hamamönü gibi farklı kültürel miras çalışmalarının gerçekleştirildi i co rafyalardan farklı olarak Beypazarı iç turizmi ekonomik kalkınmayla harmanlamadaki başarısıyla dikkati çekmektedir. Di er yandan Beypazarı'nda yerel halkın turizm ve üretim faaliyetlerine kültürel değerlere dayanarak katılmaları dikkat çekici boyuttadır. Araştırmanın temel amacı Beypazarı ilçesinden çıkarılacak derslerin başka turizm destinasyonları için yol gösterici nitelikte derlenmesi olacaktır.

ALANYAZIN ARA TIRMASI

SOKÜM kavramını ele almadan önce kültürel miras kavramını anlamak gerekmektedir. Miras sözcüğü sözlükte bakıldığında üç biçimde açıklanmaktadır. İlk olarak hukuki bakımdan birine ölen kişilerden kalan mal, mülk, para, servet, tereke vb. anlamına gelmektedir. İkinci olarak, insana kalıtım (genetik) yoluyla ulaşılan özellikler anlamına gelmektedir. Son olarak, miras bir neslin kendinden sonra gelen nesle bıraktığı şeyler anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, 2005: 1400). Kültürel miras kavramı burada ele alınan sonuncu anlamı içermektedir. Kavramın özünde geçmişten geleceğe bir nakil söz konusudur. Kültür ise insan çabalarının algılanabilir boyutlarda sergilenmesidir. Bu bakımdan kültürel miras insanların geçmiştense bu yana taşıdıkları ifadeler, çabalar, ya da amsal davranışlarıdır denilebilir.

Kültürel miras iki temel grupta ele alınmaktadır (Aslan ve Ardemagni, 2006: 7): somut (tangible) ve somut olmayan (intangible). Somut kültürel miras, fiziksel veya maddi kültürel miras olarak da adlandırılmaktadır. Anıtlar, binalar, heykeller, resimler ya da diğer taşınabilir ya da taşınmaz objeler bu gruba girmektedir. Somut kültürel miras çoğunlukla halk tarafından kolayca fark edilebilir. Örneğin, tarihi bir binanın önünden geçen kişinin yapının mimari özellikleri ve süsleme biçimlerindeki sıradışı ayrıntılar fark etmesi için dikkatli bir bakış yeterli olacaktır. İkinci grup olan somut olmayan kültürel miras ise manevi ve depolanması güç olan unsurlardır. Türkiye’de bu kültürel mirası tanımlamak için “Somut Olmayan Kültürel Miras” ya da kısaltmasıyla SOKÜM adı verilmektedir. Genellikle gözden kaçan ve ilk bakışta algılanması somut mirasa göre daha zor olabilen bu mirasa örnek olarak dil, danslar, el yapımı becerileri, yetenekler, geleneksel bazı davranışlar, el sanatları, yemekler verilebilir.

Geçmişte kültürel miras kavramından ziyade “kültür varlıkları” ya da “kültürel zenginlikler” gibi kavramlar kullanılmıştır. Uzun yıllar ülkelerin hukuki düzenlemelerinde kültür varlıkları taşınabilir (movable) ve taşınmaz (immovable) olmasına göre gruplanmıştır. Türkiye’de kültürel mirasa ilişkin birçok mevzuatta bu ayrımın hala geçerli olduğu görülmektedir. Örneğin, Temmuz 2005’te Resmi Gazete’de yayımlanan “Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım

Sa lanmasına Dair Yönetmelik” (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23239.htm>), 06.10.2016 oldukça yakında yürürlüğe girmiştir.

Kültürel miras kavramı her ülkede farklı bir gelişim süreci izlemiştir. Ancak, kültürel mirasın Endüstri Devrimi sonrasında önem kazandığı öne sürülebilir. Fransızlar kültürel miras kavramını krallığın yıkılması ve 1789 Fransız Devrimi ile başlatmışlardır (Vincent, 2010).

1. Kültürel Mirasın Ekonomik Önemi ve Turizmde Kullanımı

Kültürel mirasın turizmde en yoğun değerlendirildiği ülkelerden biri olan Fransa’da turizm-kültürel miras ilişkisinin sorunlu olabileceği göz ardı edilmemektedir. Bu bakımdan kültürel miras politikalarında dikkat gereken üç problemlilik konu olarak ön plana çıkmıştır (Vincent, 2010): bayağılaşma, fosilleme ve aşırı turistik tüketim. Bayağılaşma kültürel miras kapsamına neyin alınacağı sorunsalıyla ilgilidir. Geçmişten kalan her şey kültürel mirasa dâhil edilirse bunları korumak olanaksız hale gelir. Sıradan bir bina, obje ile gerçekten kültürel olarak değerli olanları ayırt etmek için uzmanların objektif çabalarına gerek duyulmaktadır. Dünya kültürel miras listesi bu tarz bir sınıflandırma çabasının ürünüdür. Ancak, bu sınıflandırmalarda ülkelerin ve toplumların öncelikleri farklı olunca ve değerlendirilmeleri devreye girince çatışmalar da oluşabilmektedir. Fosilleme tehlikesi kültürel mirasın adeta dondurularak koruma altına alınması ve günlük yaşamdan koparılması anlamına gelmektedir. Geçmişin müzeleme anlayışı daha çok bu yaklaşıma benzemektedir. Oysa kültürel mirası toplumsal gerçeklikten koparmak onu korumayı zorla tırmakta ve süreci daha pahalı hale getirmektedir. Bu nedenle, müzelerde toplumsal etkinliklere de (sanat sergileri, konserler, alıverişleri, film çekimleri vb.) yer verilmesi, tarihi binaların günümüzde de kullanılması ve restore edilmesi için teşvikler geliştirilmektedir. Aşırı turistik kullanım birçok turizm destinasyonunda yaşanan bir sorundur. Bir turistik çekim merkezinin aynı anda kaç kişi tarafından ziyaret edilebileceği sorusu kültürel miras için daha da kritik bir durum arz etmektedir. Çünkü kültürel mirasın tahribatı çok daha kolay olmakta ve restorasyonları veya geri kazanımları pahalıya mal olmaktadır. Bu nedenle, kültürel mirasın turizm

açılmasında özen gösterilmesi gereken konular artmaktadır.

Miras turizminin sınıflandırılması henüz uluslar arası bir standarda kavu mu de ildir. Ancak, temel olarak iki gruptan bahsedilebilir. Bunlar do a temelli mirasa dayanan turizm ve kültüre dayalı mirasa dayanan turizmdir. Kültürel varlıklara dayalı miras turizmi sosyo-kültürel miras turizmi adı altında u üç ana ba lı a bölünmü tür: keder turizmi, endüstriyel miras turizmi, soy-sop ara tırma ve sıla turizmi (Alia ao lu, 2004).Bu turizm türlerinin genel özelli i motivasyon unsuru olarak belli bir özlemi de içermeleridir. nstanların duygularına ve özlemlerine dayalı olarak daha pek çok miras turizmi kategorisinin üretilebilece i anla ılmaktadır.

Kültürün (kültürel miras, kültürel bellek) ekonomi ile ili kisi konusunda Türkiye’de yeterli ara tırma yapıldı nı söylemek zordur. (Özdemir, 2009). Oysa kültür varlıklarının atıl halde kalmaktan kurtarılması ve güncel ya amın parçası haline getirilmesi gerekmektedir. Özellikle sabit kültürel varlıklar kapsamına giren tarihi binalar ve çe itli yapılar zaman içinde yıpranır ve korunmaya muhtaç hale gelir. Bu tür kültürel miras ö elerinin korunmasında yükün kamu ve özel sektör tarafından payla ılması gerekmektedir. SOKÜM kapsamına giren kültürel mirasın ekonomiye kazandırılması ise daha hassas süreçler tasarlamayı gerektirmektedir. Tipik bir örnek olarak el sanatlarının ekonomik ürün olarak de i ime konu olması kültürel miras nitelikleri ta ıması nedeniyle piyasanın akı na bırakılamayacak yönler içerir (Öter, 2011: 20-30).

2. Kültür Turizmi Destinasyonu Olarak Beypazarı İlçesi (Ankara)

Turizmin türleri içinde yer alan kültür turizmi ziyaretçi profili ve destinasyonların özellikleri bakımından di er turizm türlerinden farklılık gösterir. Bir destinasyon do al veriler bakımından son derece fakir olsa bile kültür varlı ı olarak bir ki i ya da bir nesnenin orada bulunması ile ziyaretçi çekebilir. Kültür turizmi bu nedenle do al kaynakları kısıtlı olan bölgelerin turizme açılmasında kolaylık sa lamaktadır. Kültür turizmi kültürel çekicilikleri görmek, geziyi bir deneyim ve ö renme ortamı olarak de erlendirmek isteyen ziyaretçilerin katıldı ı bir seyahat biçimidir. Pür kültür turizmi olarak nitelenen geziler oldu u gibi

farklı turizm tiplerinin bütünleyici parçası olarak da kültür turizminin katkıda bulunması söz konusudur. Örne in, deniz-güne -kum amaçlı (3S) tatil ve e lence a ırlıklı gezilerin birço unda kültürel mekanların da paket programa dahil oldu u görülür. 2 haftalık tatil paketlerinin bir haftasının kültürel ke if için Anadolu turuna ayrılması ve bir haftasının sahilde konaklama (sejur) ekinde planlanması gibi örnekler yaygındır.

Türkiye’nin kültür turizmi kapsamında çok bilinen stanbul, Kapadokya, Selçuk-Efes, Truva, Pamukkale-Hierapolis gibi geleneksel merkezlerin di nda son yıllarda özellikle yerli turisti çekme potansiyeliyle öne çıkan destinasyonları bulunmaktadır. Son yıllarda yükselen kültür turizmi destinasyonlarının tipik bir özellik olarak Selçuklu-Osmanlı kültürel mirasının ta ıyıcısı mekanlar oldukları görülmektedir. Örne in, Cumalıkızık (Bursa), Edirne, Bursa, Beypazarı gibi destinasyonlar genellikle Selçuklu öncesi dönemde de tarihi önem ta ıyan yerler olmakla birlikte Selçuklu-Osmanlı kültürel mirasını yo un olarak içermeleriyle kıyı erindeki Grek-Roma a ırlıklı merkezlerden farklıla maktadırlar.

Beypazarı ilçesi Ankara’nın 100 km. batısında eski stanbul-Ankara yolu üzerinde konumlanmı tır. Ankara’ya ba lı Aya , Güdül, Nallıhan ilçelerinin ortasında merkezi bir konumdadır. Tarih boyunca Hititler, Frigyalılar, Galatyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular ve Osmanlı mparatorlu u’nun bölgede hakim oldu u görülmü tür. Antik dönemde “Lagania” adıyla bilinen Beypazarı Romalılar için stratejik bir lojistik merkeziydi. Lagania adının “Kaya Doru u Ülkesi” anlamına geldi i kayıtlarda geçmektedir. stanbul’u Ba dat ve Ankara’ya ba layan yol üzerinde bulunmaktaydı. M.S. 6.yy’a de in kullanılan Lagania ismi bu tarihten itibaren dönemin Do u Roma mparatoru Anastasios’un ziyaretine ba lı olarak “LaganiaAnastasiapolis” olarak de i mi tir. Kentin bu dönemde dini bakımdan önemli bir psikoposluk merkezi - Hristiyanlıkta birkaç yerle im biriminin merkezi konumunda ve fetva vermeye yetkili bir bölgesel ba papazın yerle ik oldu u merkezi kent- (Vikipedi, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Piskopos>, 07.10.2016) oldu u bilinmektedir. Selçukluların yönetimine giren ilçe Türkmen boylarının göç yolu üzerinde kalmı tır. Osmanlı Devleti’nin kurucusu

Osman Bey'in dedesi Gazi Gündüzalp'in dedesinin mezarının Beypazarı'nda Hırkatepe köyünde bulunması dikkat çekicidir. Osmanlı'da tımarlı sipahi merkezlerinden biri olan Beypazarı imparatorluğunun askeri sisteminde önemli bir rol oynamıştır. Önceleri Bursa vilayetine bağlı olan kent daha sonra Ankara'ya 1868'de bağlanmıştır. İlçenin günümüzdeki adı Osmanlı döneminde burada bulunan sipahi beyine dayanmaktadır. Önceleri "Be Bazarı" olan adı zamanla "Beypazarı"na dönüşmüştür (T.C. Beypazarı Kaymakamı, <http://www.beypazari.gov.tr/01.asp>, 07.10.2016)

YÖNTEM

Araştırma temel araştırmalar grubuna girmektedir. Keşifsel desenli olarak tasarlanan araştırma neden-sonuç ilişkilerinin nicel kanıtlanmasını daha ileri düzeyde geniş katılımlı anketlere bırakmakta, ancak bu tür nicel çalışmalarında kullanılacak bir çalışma olarak zemin oluşturmaktadır.

Araştırma vaka etüdü olarak Beypazarı ilçesinde kültür mirasının korunmasında turizmin rolüne odaklanmaktadır. Araştırmada ikincil ve birincil verilerin birlikte kullanılması kabul edilmiştir. İkincil veri kaynakları olarak muhtelif literatür kaynakları ele alınmıştır. Basılı materyal olarak dergiler, kitaplar ve tanıtım broşürleri esas alınmıştır. Basılı olmayan ikincil kaynaklar İnternet siteleri üzerinden yayınlanan dergiler, kitaplar, haber web siteleri, resmi kurum web siteleri ve diğer görsel-itsel kaynaklar olarak belirlenmiştir. İkincil verilerin yanında araştırma sorunsalını doğrudan ilgilendiren konular hakkında birincil veri toplama yoluna gidilmiştir. Birincil veri toplamak için nitel yaklaşıma uygun olarak yarı-yapılandırılmış mülakat tekniği seçilmiştir. Birincil veriler Beypazarı ilçesinin önde gelen turizm, kültür mirası, ekonomi, yerel ve mülki idare uzmanlarıyla yapılan mülakatlardan elde edilmiştir. Örneklem belirlemede amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu örneklemede araştırmanın amaçları doğrultusunda amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesim seçilmektedir. Evreni temsil eden bir örnek üzerinden veri toplama yerine amacımıza uygun veri kaynaklarına gitmek esastır. Amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak anlamına gelmektedir (Sencer, 1989: 386). Amaçlı örnekleme nitel

anlayı ta yaygın kullanım alanı bulmaktadır. Nicel gelenekte ise olasılık temelli örnekleme (rastgele, sistematik, tabakalı vb.) kullanımı yaygındır. Amaçlı örnekleme yaklaşımı kendi içinde farklı teknikleri izleyebilir. Örneğin; aykırı durum, maksimum çeşitlilik, benzerlik, tipik durum, kritik durum, kartopu, ölçüt, do rulayıcı/yanlı layıcı durum, kolayda örnekleme gibi birçok alt teknik bulunur (<http://fenitay.wordpress.com/>, 09.10.2016). Bu çalışmada amaçlı örnekleme kapsamında kartopu (zincirleme) örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Beypazarı kültürel mirası ve turizmiyle ilgili uzmanlardan ilk önce birine ulaşılmış daha sonra onun tanıdığı diğer uzmanlarla görüşme yoluna gidilmiştir. Böylece görüşme yapılan uzmanların sayısı artmıştır.

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Bu formda araştırma problemini ile ilgili dört temel alt soru hazırlanmıştır. Alt soruları destekleyici detay sorular ise mülakat esnasında gerek duyuldukça sorulmuştur. Konu uzmanlarının serbestçe görüş ve bilgilerini aktarmalarına zemin hazırlamak için görüşmede genel sorularla bilgi almaya özen gösterilmiştir. Veri toplama aracının güvenilirliği ve geçerliliği konusunda literatür esas alınmıştır. Böylece verilerin olabildiince ayrıntılı ve doğrudan sunulması (Yıldırım ve Şimşek, 1999: 27-29) hedeflenmiştir. Bu yaklaşım yazarın yorumları ile bulguların birbirinden ayrı tutulmasını gerektirmektedir.

Birincil verilerin toplama işlemi 2011 yılı ekim ayında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde araştırmanın amacına uygun olarak ağıdaki sorular ve onları destekleyen yan sorular görüşmeye katılan uzmanlara sorulmuştur.

a. Son 10 yıllık dönemde Beypazarı ilçesinde turizmin ziyaretçi sayısı bakımından hızla gelişmesi yerel ekonomiyi nasıl etkilemiştir? (yeni iş kollarının oluşumu, yeni iş yerlerinin açılması, işsizlik ve göç verilerinde görülen değişim)

b. Turizmin gelişmesi Beypazarı ilçesinde istihdam, girişimcilik, hane halkı gelirlerinin ve refahın artması, kadınların iş hayatında güçlenmesi, yoksulluğun azaltılması konularında nasıl fark meydana getirmiştir? (kadın girişimci ve patron sayısı, kadınların istihdamı ve işsizliği, refahın tüketime yansımaları)

c. Geleneksel el sanatları, yerel mutfak ve yerel kültürü yansıtan etkinlikler (festival, e lence anlayı ı vb.) gibi somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) kapsamına giren kaynakların turizm kanalıyla kullanımı ve ekonomiye kazandırılması nasıl meydana gelmektedir? (yeniden canlanana SOKÜM unsurları, bu unsurların korunma biçimi, ku aklar arası kültürel miras aktarım biçimleri, yozlaşma ve yıkıcı boyutta ticarilemenin kontrolü)

d. Kültür turizminde ba arılı olmak isteyen di er destinasyonlar Beypazarı örne inden hangi dersleri çıkarmalıdır? (büyümede risk faktörleri, yapılması gerekenler, yapılmaması gerekenler, gelecek vizyonu)

Görümeler co rafi uzaklık nedeniyle telefon kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Toplam 8 uzmanın iletişim bilgileri kartopu yöntemiyle elde edilmiştir. Yazarlardan biri uzmanlara önce telefon açarak veya ziyaret ederek ara tırma hakkında bilgi vermesi ve görüşme izni talep etmiştir. Alınan izinler üzerine görüşmelere geçilmiştir. Daha sonra her biri 15-25 dakika arası süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aralarında mevcut ve geçmiş mülki idarecilerin, yerel yöneticilerin, ilçe turizminin sorumlu mevkilerinde bulunan kişilerin de bulunduğu toplam 6 kişiyle görüşmeler başarıyla sonuçlandırılmıştır. Kalan uzmanlara çe itli nedenlerle ulaşmak mümkün olmaması ve zamanın darlığı nedeniyle altı görüşme elde edilen verilerin yorumlanmasına karar verilmiştir. Veriler bilimsel genelleme yapacak miktarda olmasa da örnek olay yönteminde daha çok ke ifsel veri toplamak amaçlandı ı için sonraki çalışmaları açısından faydalı olacaktır. Öte yandan, bazen tek bir uzmanla yapılan görüşmeler yüzlerce kişiden alınacak anket verilerinden daha doyurucu bilgiler doğurabileceği unutulmamalıdır. Görüşme kayıtları yazıya dökülmü (verbatim) ve oluşan metin ara tırmanın temel amacı ve kurgusu bakımından gruplanarak özetlenmiştir. Özetlerin ve grupların ortak yönleri elenerek daha küçük veri grupları meydana getirilmiştir. Verilerin analizi betimsel yöntemle yapılmış ve analitik genellemelere gidilmiştir.

BULGULAR

a. Son 10 yıllık dönemde turizmin gelişimi ilçe ekonomisini nasıl de iştirmiştir?

10 yıl önce 1 tarihi ev konak olarak kullanılmakta iken 2011’de bu sayı 33’e ulaşmıştır. Otel sayısı aynı dönemde 1’de 4’e çıkmıştır. Pansiyon sayısı 10’u geçmiştir. Restoran sayısı ise 15’e yaklaşmıştır. Geçmişte turizm yok denecek kadar zayıftı. Belediye mevcut tarihi evleri korumak ve Safranbolu örne inden yola çıkarak ilçenin kültürel mirasını turizme kazandırmak istemiştir. Evlerin ve sokakların restorasyonu ile i e ba lanmıştır. Bölgenin turizme sunabileceği kültür varlıkları zengin olduğundan kültür turizmine a ırlık verildi. Bölgenin kimliğini korumak ve yerle ürünleri otantik haliyle ziyaretçilere satmak fikri benimsendi. Son yıllarda gelişen bir i kolu da gümüşçülüktür. Bu el sanatının ürünleri yurtdışına da satılmaktadır.

Turizmden 500 ailenin yararlandığı söylenebilir. 2000’e yakın kişi turizmden gelir sağlamaktadır. 1500’e yakın ev hanımı bugün turizm sayesinde gelir (el işleri ve ev yemekleri) kazanmaktadır. Geçmişten bu yana süren tarımsal üretim hala önemlidir. Havuç, marul, ıspanak üretiminde ilçe Türkiye’de önemli bir yer tutmaktadır. Turizmle ba lantılı yeni iş kolları el sanatları, hizmet endüstrisi kolları, hediyelik eşya alıverişi, yiyecek-içecek işletmeleri ortaya çıkmıştır. Beypazarı’nda madencilik de gelişmekte olan bir sektördür. Turizmden en çok kazanan kesim ev kadınları ve çalışan kadınlar olarak belirmiştir. Geçmişte erkekler genellikle kolayca iş bulabilirken turizm sayesinde kadınlar da üretime katılmaktadır. Tarımda çalışan kadınlar artık artan oranda turizmde istihdam edilmektedir.

Turizmle beraber ekonomik hayat hızla gelişmiştir. Halkın gelir düzeyi hızla artmış, geçmişteki fakir aileler zenginleşmiştir. İçişleri Bakanlığı Vadisi turistik bir çekim merkezine dönü ereken de erlenmeye başlamıştır. Halkın elinde bulunan gayrimenkuller de erlenerek fiyatları artmıştır. Tarihi evler, dükkânlar ve arsalar de erlenmiştir. 2005 itibariyle ilçenin tarım ve sanayiye dayalı geleneksel ekonomisi dışında kalan ve turizmle ba lantılı iş kollarından elde edilen gelirin yaklaşık 20 milyon TL olduğu hesaplanmıştır. Bu gelirin önemli bir kısmı kültürün ekonomiye kazandırılmasından sağlanmaktadır. İlgili bir örnek olarak ilçede derlerden toplanan çakılların bile turistik bir tüketim objesi haline dönü türülebildiği, bir ba ka

deyi le yaratıcı birçok gelir elde yönteminin de turizmle birlikte ortaya çıktı ı görülmektedir.

b. Turizmin geli mesi Beypazarı ilçesinde istihdam, giri imcilik, hane halkı gelirlerinin ve refahın artı ı, kadınların i hayatında güçlenmesi, yoksullu un azaltılması konularında nasıl fark meydana getirmi tir?

Günümüzde ilçede i sizlik de il i için eleman bulamama sorunu var. Bu nedenle dı arıdan ilçeye i çi göçü vardır. İçeden dı a göç verilmiyor. Çalı mak isteyenler kolayca i bulabilmektedir. Turizm ilçeye sıcak para giri ine yol açıyor. Do u ve Güneydo u bölgelerinden 5-6 bin i çi gelip ilçede çalı maktadır. Tarım i lerinde daha çok Do u ve Güneydo u Anadolu'dan gelen i çiler çalı ırken in aat sektöründe ise Karadeniz Bölgesi'nden gelenler çalı maktadır. Beypazarı'nda özellikle havuç üretiminde artık yerel halk de il dı arıdan gelen i çiler çalı maktadır. Güneydo u'dan gelenler, kısa süreli çalı an üniversite ö rencileri i bulabilmektedir.

Yerli halk, dedesinin babasının tarihi evlerini konak olarak i letmeye açarak giri imcilik yapmaktadır. Dı arıdan i kurmaya, i letmecilik yapmaya gelen yoktur ancak ücretli olarak çalı maya gelenler vardır. Evlerde hane halkı geliri son 10 yılda artmış tir. Turizmin geli mesi en çok dü ük gelirli ailelere ve ev hanımlarına yaramaktadır. Turizmle ba lantılı son 10 yılda kurulan i yerlerinin büyük ço unlu u (yakla ık % 90) kadınlar tarafından i letilmektedir. Kadınların i hayatına bu denli katılması sosyolojik de i imlere ve toplumsal cinsiyet anlayı nın yumu amasına yol açmaktadır. Artık kadının çalı masına ve kendi i ini kurmasına daha ho görülü bakılmaktadır.

İçede mülkün de eri artmaktadır. Geçmiş te 25-30 bin TL olan ah ap evler 2011'de 100-150 bin TL de erindedir. Tarihi evler yeni apartman dairelerinden daha pahalı hale gelmiş tir. Daireler 70-80 bin TL iken tarihi evler 100-150 bin TL fiyata satılabilmektedir. Dükkân kiralari önceden 50-100 TL iken 2011'de 500-1000 TL aralı na yükselmiş tir. Yeni araba modelleri halk tarafından yo un olarak satın alınmaktadır. Satın alma gücü yüksektir. Ankara'da satılan yeni arabaların önemli bir kısmı Beypazarı'nda satın alınmaktadır. Yeni bir kaplıca tesisi (2000-2500 ki i kapasiteli) yatırımları devam etmektedir. Yeni üniversite

yerle kesi geli meleri hızlandırmaktadır. Kızılcahamam kaplıca tesislerine gelecekte rakip olma potansiyeli bulunmaktadır. Tarihi konakları ile Safranbolu'nun rakibi olarak de erlendirilebilir.

Belediye kendi i ine kuranlara destek olmaktadır. Bu destek parasal de ildir. Kredi verilmemektedir. KOSGEB projelerine katılım özendirilmekte ve halkın e itimine parasal destekten daha çok önem verilmektedir. Halkın çe itli projelerle e itimi desteklenmektedir. Turizm özellikle i siz ve korunmaya muhtaç ev kadınlarının i bulmasını sa lamakta ve ev kadınları evlerinden bile çıkmadan turizm sayesinde gelir elde etmektedir. Evlerde gelir artı ı sayesinde çocukların dershaneye gönderilme oranı ve e itim alma oranı yükselmiş tir. Önce evlerin restorasyonu ile i e ba lanmış tir. Evde üretilen ürünler ilçede pazara çıkarılmış tir. Gıda satı larının yanında el sanatı ürünleri de satılmaya ba lanmış tir. Yaprak dolması, baklava, kuru satı ı hızla artmaktadır. Kadınlar patron olmaya ba lamış lardır.

c. Beypazarı'nda SOKÜM kapsamına giren kültürel varlıklar nasıl ekonomiy e kazandırılmakta ve korunmaktadır?

Yılda bir düzenlenen büyük Beypazarı festivali bulunmaktadır. Uçurtma festivali di er önemli bir faaliyettir. Kayak yapılacak da potansiyeli bulunmaktadır. 15-20 km yakınlıkta Kartalkaya'ya yakın kayak için uygun bölgeler vardır. Bu potansiyelin di er kültür turizmi ürünleriyle birle mesinin sürdürülebilirli e katkı sa laması bekleniyor. Tarihi evlerin korunmasında en büyük katkıyı bu yapıların içinde ya ayan halk sa lıyor. Bu evler terk edilmedi inden içinde ya ayanlar bakım ve onarımlarını yaptırmaktadır. Böylece kültürel miras hem kullanılmakta hem de korunmaktadır. Bazı evlerde 2 ku ak geleneksel biçimde bir arada ya amaktadır.

Geleneksel mutfak kültürü bakımından ba arılı bir üretim, pazarlama ve koruma faaliyetleri söz konusudur. Makarna, eri te, , tarhana, evlerde üretilmektedir. Yaprak sarmalarını ev kadınları evlerde imece usulü ile sarmaktadır. Üretilen sarmalar için tencere bedeli biçiminde ev kadınlarına ödeme yapılmaktadır. Dü ük gelirli ev kadınlarına öncelik verilmiş ve onlara özel tezgâhlarda satı olana ı sunulmuş tur. Dü ün çorbası, ho af, tatlı sucu u, güveç, hö merim tatlısı, yaprak sarması, baklava ve kuru

(Beypazarı'na özgü) di er önemli gıdalardır. Beypazarı Kuruşu yapan fırın, turizm geli meden önce sadece 1 taneyken turizmdeki hareketlenmelerden sonra sayıları giderek artmış tır. 2011 itibariyle günlük 5 tona yakın kuru adı verilen peksimet üretilmektedir. Kurunun içinde un, süt, ve tereya ı bulunmakta ve k ı aylarında enerji veren bir besin olarak aylarca saklanabilmektedir. Yemek kültürünün temelinde Osmanlı saray mutfa ının etkisi vardır. Yemeklerin yapılm a dair bilgilerin bir kısmı Osmanlı döneminden gelmektedir. Yemeklerin sadece kuru cinsleri de il günlük pi mi taze olanları da ilçe d ına satılmaktadır. Örne in, sıcak yemekler 1 saatte Ankara'ya, 3-4 saatte stanbul'a otobüslerle ula tılmaktadır.

El sanatları bakımından geleneksel gümü i çili i önem ta ıyor. Telkari gümü çülük denilen i leme biçimi tekrar canlanmaktadır. Bakırcılık ve kalaycılık, saraçlık, dokumacılık (ipekli bürgü, bohça vb.) geli ti. Turizmle birlikte son 10 yılda telkari gümü i leyen atölye sayısı 60'a yakla mış tır. Beypazar'lı telkari gümü ustaları hafta içi ürettikleri ürünlerini hafta sonunda Ankara, zmir, Midyat gibi önemli merkezlere gidip perakendecilere da ıtmaktadırlar. Gümü i leme erkek ve kadınların birlikte çalı abildi i bir alandır. Beypazarı'nda olu an yeni bir gelene e göre ilçede kaymakamlık yapıp baka ilçelere tayin olan idareciler gittikleri yerlerde telkari gümü çülük vb. el sanatları kursları düzenlerken ustalarını Beypazarı'ndan ça ırmaktadır. Böylece ilçenin bu kurslar vasıtasıyla usta ve i yapma bilgisi (know-how) ihraç etti i görülmektedir. Bakırcılık, semercilik, dokumacılık, bindallı elbiselerinin üreticili i de canlanan el sanatları kapsamındadır.

SOKÜM kapsamına giren yemeklerin ve el sanatlarının korunması için önce detaylı bir envanter ve kayıt çalı ması yapılmı tır. sim listesi çıkartılan büyükler evlerinde ziyaret edilerek bilgi ve becerilerini anlatmaları istenmi tir. Anlatımları uygulamalı biçimde kameraya çekilmi ve derlenen bilgilerden kitap olu turulmu tur. Büyüklerden alınan bilgiler gençler arasında da yayılmaya ba lamı tır. Bilenlerin sayısı arttıkça üretim yapma olana ı da artmaktadır. Di er yandan, "Ya ayan Müze" adında yenilikçi bir müzeleme anlayı ı ilçede faaliyete geçmi tir. Bu müzeye giri ücretlidir ancak müzede pasif de il

interaktif bir ziyaret yapılmaktadır. İçenin kültürel mirası canlı olarak müze içinde deneyimlenmektedir.

SOKÜM kapsamına giren yerel yemekler, el sanatları ve festivallerin korunması için sıkı denetim ve farkındalık gerekmektedir. Kar hırsıyla uzak do udan taklit ürün getirilmesine izin verilmemektedir. Bu ürünlerin ilçede satılması engellenmektedir. Fiyatlar yakından izlenmektedir. Üretim yerleri ve pazar belediye ve ilçe turizm tanıtma derne i tarafından ortakla a denetlenmektedir. Sadece ilçede üretilen ve burada üretildi i kanıtlanan yemekler ve el sanatlarının turistlere satı ma izin verilmektedir. Üretim teknikleri de sıkça kontrol edilerek bozulma önlenmektedir. Beypazarı UNESCO kültür mirası listesine girebilir. Festivallerde katılımcı esnafın Beypazar'lı yemek üreticileri ve el sanatçıları olması art ko ulmaktadır. Sadece bu özellikteki ki ilerin stant açmasına ve satı yapmasına izin verilmektedir.

Üreticiler bir kooperatif altında toplanmamı tır, çünkü her ev kadını kendine göre mü teri tabanı olu turabilmektedir. Bazı yemekleri bazı ev kadınlarından almaya devam eden sürekli mü teriler olu mu durumdadır. irketle me ya da kooperatifle me üreticileri anonim hale getirdi inden üretici ve tüketici arasına mesafe girmektedir. Yerel temas sıcaklı ı kaybolunca turistlerin ilgisi azaldı ından do rudan üreticiden satın alma desteklenmektedir.

Kültürel mirasın korunmasının temelinde de erler sistemi vardır. Örne in, el sanatlarında ahilik kültürünün etkisi devam etmektedir. Buna göre usta-çırak ili kisi çok güçlüdür. Usta çıraklarının ilerde kendi adını ve ününü lekelememesi için kaliteli i çili e büyük önem verirler. Herkese ustanın i ini sürdürmek konusunda ruhsat verilmez. Sadece ehil olan çıraklar devam edebilir. Dil konusu ve yerel kimli in tekrar ke fi de korumada katkı sa lamı tır. Halkın geçmi te kullandı ı yerel ifadeler, deyimler, konu ma biçimleri, özel lehçeler unutulmaya yüz tutmu ken Belediye'nin düzenledi i yarışmalar ile tekrar kayıt altına alınmı tır. İçenin sahip oldu u özel varlıklar için co rafi patent alma giri imleri ba latılmı tır. Bu çabalar Beypazarı'nı bir markaya dönü türmektedir. Daha önce denizden ya ayan balıkların durumu gibi içinde ya adı ı kültürel

ortamın de erini bilmeyen yerel halk bu tip çabalarla sahip oldu u de erleri hatırlamı ve “kültürel miras farkındalı ı” olu mu tur.

4. Kültür turizminde ba arılı olmak isteyen di er destinasyonlar Beypazarı örne inden hangi dersleri çıkarabilir?

Ba arının temelinde Belediye yönetiminin bütünle tirici etkisi bulunmaktadır. Belediye yönetimi büyük sermaye gruplarını ilçeye sponsor biçiminde çekerek ilçenin kültürel miras projelerini desteklemeleri için onları ikna etmi tir. İlçeyi pazarlama konusunda medya ile sıkı ili kiler kurulmu tur. Kalkınmanın tabandan ba latılması önemlidir. Proje üretmek gerekmektedir. Binaların restorasyonu ve dı cephelerin boyanması konusunda hem sponsor firmalardan finansman sa lamak hem de yerel halkı bu i e ikna etmek gerekmi tir. Ev hanımlarına ve i sizlere kendi ürettikleri eli lerini pazarlayabilecekleri tezgâhları Belediye ücretsiz vermi tir. Böylece giri imcilik özendirilmi tir. Daha sonra tezgâh açanlar i yeri kurmaya ba ladılar. Artık tezgâh sayısı sınırlanmı tir. Denetimin sıkı tutulması gerekmektedir. Turizm Tanıtma Derne i, Kaymakamlık, Ticaret Odası ve Belediye'nin i birli i kilit rol oynamaktadır. Kilit oyuncuların uyumu birinci öncelik olmalıdır.

Turist rehberleri, turistler, tur oförleri gibi turizm payda larına sıkça sorular sorarak eksikler tespit edilmektedir. Barolar Birli i gibi üye sayısı bol olan, satın alma gücü yüksek ve seyahate etme olasılı ı güçlü ki ileri barındıran birlik, dernek vb. örgütleri beldeye Belediye Yönetimi davet ederek ilk ziyaretçiler gelmeye ba lamı tur. Yazın ziyaretçi sayısı dü üyor, ancak kıyı turizmi azalınca ziyaretler yo unla ıyor. Ankara'dan gelen ziyaretçiler ço unlukta, ancak di er illerden gelenlerin sayısı da artmaktadır. Ankara'da bulunan yabancı diplomatik temsilciliklerin ilgisi artmaya ba lamı tur. Tarihi dokunun korunmasına özen gösteriliyor, halk bunun de erini far etti. El sanatları ürünleri sadece buradaki ustalardan ve orijinaline sadık olacak ekilde ticarete izin veriliyor. Ucuz ithal malların satı na izin verilmiyor. Fiyatlar kontrol altında tutuluyor. Tek fiyat uygulaması denetimlerle yürürlü e kondu unda turistler tarafından çok olumlu kar ılanmı tur. Serbest piyasa ekonomisinde fiyat farklılı ı ve rekabet bulunmalı görü ünden yola

çıkarak tek fiyat uygulamasını ele tirenler bulunmaktadır. Ancak, tek fiyat uygulaması ziyaretçilerin alı veri lere daha çok bütçe ayırmasını ve güven içinde alı veri yapmasını sa lamaktadır. Dernek, Belediye gibi otoriteler sürekli denetimlerle gıda ve el sanatı ürünlerinde kaliteyi korumaya çalı maktadır. Ula ım çok önemlidir, Ankara'ya yakınlı ı çok avantaj sa lamaktadır.

Ba arılı olmak için cesaretle öne geçmek gerekiyor. Öne atılacak ki inin, cesur ve halkın geni kesimleri tarafından kabul edilen hatırlı bir ki i olması gerekmektedir. Halka sözü geçecek inandırıcı bir ki i olması gerekiyor. İstemeye gelen birine memur, i çi olarak i bulmak yerine el becerilerini kullanmayı ve kendi ürününü satmak önerilmektedir. Böyle i e ba layan ev kadını imdi birden çok i letmenin sahibi haline gelmi durumdadır. nşanların tek bir amaç etrafında toplanması çok önemlidir. nanırlık ve güvenilirlik kalkınma hamlesinin yürütücüsü konumunda olan belediye yönetiminin özellikleri olmak zorundadır. Yönetimin sabırlı olması, yılmaması gerekiyor. Çünkü yerel halk ve ortalama vatanda bu tip kalkınma projelerine belli bir süre ku kuyla yakla ıyor ve hemen desteklemiyor. Somut sonuçlarını olumlu olarak görmeye ba ladıktan sonra halkın deste i kendili inden artmaya ba lıyor.

Bilgi ve beceri sahibi büyüklerin tespit ve tescil edilmesi, ya lı ustaların kayıt altına alınıp bilgilerinin videoya kaydedilmesi gerekmektedir. Dü ük gelirli ailelere ve özellikle muhtaç konumda olan kadınlara gelir sa lamak üzere nakdi yardım yerine üretimlerini te vik etmek gerekiyor. Kadınların üretti i yerel gıda ürünlerinin belediyenin izin verdi i stantlarda turistlere pazarlanması sa lanmaktadır. El sanatçılarının ürünleri de aynı ekilde mü teriyle kolayca bulu turulmaktadır. Sahte ürünlerin engellenmesi ve kalitenin korunması konusunda da belediye ve sivil toplum örgütleri i birli i yapmaktadır. Belediye ba langıçta risk almak zorundadır. Belediyenin sa ladı ı olanaklarla satı yapmaya ba layanlar daha sonra domino etkisi ile yeni giri imcilere yol açmaktadır. İlk tetikleyici hareket için turist çekmek gerekmektedir. İlk turistleri çekmede ilçede bulunan ve sözü geçen kimselerin (yöneticiler ve di erleri) nüfuzlarını kullanması, sahip oldukları ili kiler a ı ile ziyaretçi getirmeleri

gerekmektedir. Bu noktada medya ile ilgili kileri güçlü olan kimseler önem kazanmaktadır. Ayrıca belediyenin güncel bilimsel, sanatsal, kültürel, toplumsal gelişmelere kayıtsız kalmaması gerekmektedir. Örneğin, belediyenin tarihi kentler birliğine üyelik bütçesi gibi çabaları takip etmesi, ilgili platformlara üye olması dolaylı olarak tanıtımına katkıda bulunmuştur. Ayrıca yöneticilerin medya temsilcilerini, büyük dernek ve birliklerin yönetim kurulu üyeleri gibi etkili kesimleri ücretsiz olarak bölgede ağırlamaları ve onlara yerel kimliği tanıtan hediyeler sunmaları olumlu etkilerin temelini atmıştır. El sanatları ve yerel yemeklerin yanında festival vb. periyodik etkinliklere de büyük önem verilmektedir. Bu dönemlere özel olarak hazırlanmakta, halka tanıtım için açık hava levhaları (bilboard) ilanları verilmektedir. Festival ve etkinliklerde yerel kimlik vurgulanmaktadır. Algı karmaşasına yol açacak şekilde çok beldeli bir katılım yerine sadece Beypazarı belediyesine dâhil el sanatları ürünleri ve gıda ürünleri sergilenmektedir. Beypazarı'nın derin tarihi birikimi bölgenin yeni yerleşim birimlerinden farklı olmasına katkı sağlamaktadır. Yöneticiler adil ve herkese açık bir yöntem kullanınca halkın kabulü kolaylaşmaktadır.

Siyaset üstü bir birliğin ve anlaşma zemini gerekmektedir. Siyasi niyetlerin taahhüt edilmesi halk nezdinde olumsuz algılanmaktadır. Parti için de il bölge için çalışmanın kolay kabul gördüğü söylenebilir. Yola çıkarken uzun vadeli düşünmek, bir strateji kapsamında ilerlemek, halkla beraber yola devam etmek gerekmektedir. Öncelikle halkın turizmi kabulü sağlanmalıdır. Çünkü hizmet sektörü insanların geniş kesimi kabul etmedikçe başarılı olamıyor. Kadımların içine katılmalı, zira onlar turizmde başarıyı kolaylaştırmaktadırlar. Misafirperver davranışın kadınlarda daha baskın olması etkili olabilir. Yerel kimlik reddedilmemeli, vurgulanmalıdır, çünkü özgünlük sağlamanın bir yoludur. Örneğin; Beypazarı havuç üreticisi bir ilçedir. Havuçlu dondurma, havuç döneri gibi yerel kimliği vurgulayan ürünler daha başarılı oluyor. Ulaşım alanlarına yakınlık çok önemlidir. Belli pazarlara erişim sağlayan ulaşım kanallarının sağlanması gerekmektedir. Beypazarı Ankara'ya rahat bir karayolu ulaşımı sağladığı için tercih edilmektedir. Sabırlı olmak gerekmektedir. Turizmde gelişme için yola çıkan beldenin 3-4 yıl altyapı çalışması yapılması gerekmektedir.

İlçede başarılı gelişmelerin yanında turizmle bağlantılı sorunlar da bulunmaktadır. Gelecekte sorunların büyümemesi için erkenden tedbirler alınması gerekmektedir. Haftada 2 gün (hafta sonları) yoğun turist akını oluyor, ancak hafta içi tesisler genelde boş kalıyor. Memurlar vb. ücretliler daha çok geliyor. Talep dengesizliği var. Bir gün ilçeyi gezenler sonraki günler için yapacak aktivite bulamıyor. Tur paketlerinin yeni içeriklerle oluşturulması gerekiyor. Halkın emetimi ve turizme destek olacak altyapının inşası geç hatırlanmıştır. Altyapı inşaatı (yol, su, otopark vb.) gelişim süreci içinde hemen devreye alınmalıdır. Yemek üretim tesislerinde emel olamayan kilerin emetinden geçmeden emel alınmaması gerekmektedir. Yemek üretiminde kalitenin bozulması herkese kaybettirecektir. Üreticiler, garsonlar ve diğer personelin turizm bilinciyle tanınması gerekmektedir. Denetimsizlik belirtileri yakından izlenmelidir. Gıdanın sadece kendisi değil, içine konan malzemelerin ve hazırlanmış biçiminin de denetlenmesi gerekmektedir. Normalde gıdaların üretildiği mevsimler vardır. Örneğin, domates makarna yazın üretilir ve güneşte kurutulur. Ancak daha fazla satış için kış aylarında bile makarna üretilmekte ve soba ile kurutulmaktadır. İlçeye gelen mülki amirlerin yerel ekonomiye katkı sunabilecek nitelikte kilerden seçilmesi gerekmektedir. Geçmişte yaşanan birlik ve bütünlük duygusu başarı karlılığı nedeniyle örseleniyor.

İlçeye gelenler artık yenilik istemektedir. 5-6 kez gelenler artık ne yapabileceklerini merak ediyorlar. Doğal turizmi ve dağ yürüyüşü güzergâhları, sahil turizmi (termal), av turizmine önem verilerek turizm çeşitlendirilebilir. Haftanın her günü ve yıl boyu turizm hedeflenmektedir. İnsanların kalı süresinin uzatılmasına önem verilmesi planlanmaktadır 5 yıldızlı 1000 kişilik kapasiteli bir termal turizm tesisi yatırım amaçlanmıştır. Termal turizmin yanında Tarihi Pek Yolu güzergâhı (Ankara-Nallıhan-Aya -Güdül-Bolu-Göynük) bir ring şeklinde tekrar canlandırılabilir. Gelecekte turizmi 12 aya yaymak gerekmektedir. Adana'dan zmir'den turistler geliyor. Paket turlara Beypazarı dâhil edilmelidir. Gününbirlik gelenler ile konaklamalı gelen turistlere farklı pazarlama çabaları ile yanıt vermek gerekiyor. Ürünler mevsimsel olarak üretilip stoklanıyor. Gıda konusunda daha sıkı denetim ve Sağlık

Bakanlı ının müdahil olması gerekmektedir. Gelecekte de kadınları i in içine mutlaka katmak gerekmektedir. Kültür turizminde ba arılı olmak için ba ka destinasyonları taklit etmek yanlı tır. Her destinasyon kendi kültürel mirasını önce ke fetmeli ve özgün olan de erlerini turizme sunmalıdır. Turistik ürün çe itlendirilmeden uzun vadede ve yılın genelinde ba arılı olmak zor görünmektedir.

TARTI MA VE SONUÇ

Turistler ve yerli halkın tüketti i ürünler arasında ciddi bir ayrı ma görülmesi sorun olu turabilecektir. Ancak, genel hatları itibariyle SOKÜM koruma konusunda Beypazarı ilçesi ba arılı bir örnektir. Yerel kimlik ve kültürel mirasın korunarak ekonomiye kazandırılması ilçenin Türkiye çapında daha iyi tanınmasını sa lamaktadır. Kara'nın da belirtti i gibi (2011) turizmin bunda katkısı yadsınamaz boyuttur. İçde temel olarak dört tip kültürel mirasın turizmle ili kili olarak ekonomik de er kazandı ı anla ılmaktadır. Bunlardan ilki Safranbolu örne inden yola çıkılarak restore edilmeye ba lanan ve konaklama tesislerine dönü türülen tarihi konaklardır. Mimari ve ehircilik bakımından önemli bir tarihi mirası aktaran bu yapıların korunmu olması ilçenin en büyük artılarından biridir. Buradan yola çıkılarak tarihi dokusu yo un olan, özgün bir atmosfer sunan yerle im birimlerinin potansiyel bir avantajı ta ıdıkları söylenebilir. Bu potansiyel turizme kotarılabildi inde kalkınmaya ivme kazandırılabilir. İkinci önemli kültürel miras ise SOKÜM kapsamına giren geleneksel yemeklerdir. Yemeklerin de kökeninde derin bir tarihi arka plan bulunmaktadır. Osmanlı Saray mutfa ı etiketi ta ıyan bu mirasın modernle me sürecinde yok olmaması son anda önlenmi tir. Geleneksel yemeklerin korunmasında turizm en önemli rolü oynamaktadır. Zira bu tür yemeklerin bir kısmı gerek malzeme temini zorlu u, gerek hazırlamanın uzun ve zahmetli olması nedeniyle hızlanan güncel ya am temposu içinde hanelerde artık pi irilmemektedir. Yiyecek-içecek tesislerinde ve di er turizm i letmelerinde bu yemekler sunuldu u zaman ise ciddi bir taleple kar ıla ılmaktadır. Bu ilgi o denli önemlidir ki “gurme turizmi” ya da “gastro-turizm” adı altında yeni bir turizm türü olarak seyahatlerin ba at motivasyonlarından biri haline gelmi tir. İçde

korunan ve turizme kazandırılan di er bir SOKÜM unsuru ise el sanatlarıdır. Yerel ve ulusal el sanatları mirası küresele sadece ticari i levsel ürünler ekinde de il imgeler ve simgeler ekinde hazırlayıp bunları planlı biçimde sunmak gerekmektedir (O uz, 2002). Beypazarı'nda geleneksel el sanatlarının korunması konusunda ahilik kültürünün etkili oldu u anla ılmaktadır. Bu anlayı a göre her dileyen el sanatı üretip satamaz, usta-çırak ili kisi sonucunda kaliteli el i çili i konusunda kendini ispatlayan ki iler el sanatı ürünleri satabilir. Yarı malar yaparak ve ya lı ustalarla mülakatlar yoluyla geçmi el sanatı becerilerinin kayıt altına alınmı olması dikkat çekicidir. Kitap, CD, web sitesi vb. ortamlarda bu tip kültürel miras bilgilerinin saklanması yanında genç nesillere uygulamalı biçimde aktarılabilmi olması bu mirası ya amın bir parçası haline getirmektedir. İçde gözlemlenen son kültürel miras unsuru ise festival ve di er yerel etkinlikler gibi ya am pratikleridir. Bu tip ya amsal edimler (kına gecesi, özel törenler, kutlamalar...) SOKÜM unsurudurlar ve ya atılması önceki miras tiplerinden biraz daha güçtür, zira soyutluk düzeyi son derece yüksektir. Daha çok insanların belleklerinde, inanç sistemlerinde nesilden nesile transfer edilen bu miras konusunda ilçe sadece Türkiye'de de il dünyada öncü bir müzeleme anlayı ı göstermektedir. İçde faal olan “Ya ayan Müze” konsepti ba arılı oldu u takdirde ba ka örneklerinin de ortaya çıkması beklenebilir.

Sonuç olarak, Beypazarı'nın son 10 yılda kültür turizminde büyük bir hızla geli mesinin (ziyaretçi sayısının 1999'da 2500 iken 2009'da 4000.00 çıkması) temelinde gerçek bir tarihi ve kültürel mirasa (Osmanlı dönemi mutfak, mimari, üretim kalıpları) dayanması, ula ım ve konum avantajı (Ankara'da kent ya amıyla sıkı mı büyük bir turist pazarı), Türkiye içinde ula ımın geli mesi, iç turizmin büyüme trendinde olması ve yeni özgün destinasyon gereksinim, kıyı turizmine alternatif turizmin özellikle kültür turizminin yükselmesi, yerel yönetim ve halkın ba arılı bir i birli i ortaya koyması yatmaktadır. Bu geli im Beypazarı'nın ekonomik canlanmasını sa lamı , varlıkların de erini (özellikle tarihi mekânların) arttırmı , dezavantajlı toplumsal kesimleri (i siz gençler, ev kadınları, a ır i lerde çalı an kadınlar) ekonomik olarak güçlendirmi tir. Somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) koruma konusunda

Beyazarı'ndan öğrenilecek dersler bulunmaktadır. Halkta kültürel farkındalık oluşturulması, eğitim, araştırma, envanter, arkeoloji, belgeleme ve müzeleme faaliyetlerinin her biri için Beyazarı'ndan örnekler bulunabilir. SOKÜM koruma konusunda özgünlüğü kaybetmemek ya amaçtır. Bu noktada çok taraflı ve siyaset üstü bir denetim anlayışının ve bazı kısıtlamaların üreticilere, yerel halka ve esnafa kabul ettirilmesi önem arz etmektedir. Bozulmanın başladığı noktada Beyazarı'nın kimliğini ve kültürel çekiciliğini yitireceği önüne sürülebilir. Diğer destinasyonlar önce kendi kültürel miraslarını gerçekçi olarak araştırmalıdır. Geçmişle ilgili kayıtlarını derlemeli, yerel ve bölgeyi bilen kişileri arayıp bulmalı ve onlardan bilgi alıp envanter oluşturmalıdır. Orijinal kalmak kültür turizminde farklı ve çekici kalmanın yolu olarak görülmektedir. Orijinal kültürel miras ulaşım, konaklama, coğrafi konum, olası turist pazarları dikkate alınarak 3-4 yıllık bir çabıyla turizme açılmalıdır. Ancak, orta ve uzun vadede asıl varılması gereken hedef yıl boyu ve haftanın her günü düzenli ziyaretçi akınının sağlanabileceği bir turizm altyapısı oluşturulmalıdır. Bu nedenle, kültürel mirasa dayalı turizm başat rolde olsa bile diğer turizm türleri yıl geneline serpiştirilecek biçimde planlanmalıdır. Termal kaynaklar, dağlar, nehirler gibi doğal olanakların yanında çeşitli etkinliklerin (festival, toplantı ve kongreler, yarışmalar vb.) düzenli bir döngüde sürecek biçimde devreye sokulması gerekmektedir. Yerel halkın turizmle yaymayı onaylaması için projelerin güvenilir kişilerle siyaset üstü bir anlayışla yürütülmesi, çıkar odaklarına esir olmadan yerel ortaklıkla ve toplumun tümünün çıkarlarına odaklanarak şeffaflık içinde sürdürülmesi gerekmektedir. Beyazarı örneğinde görüldüğü üzere doğru yöntemlerle yola çıkıldığında kültürel miras potansiyeli olan her yerle biriminde bu miras turizmle ekonomiye açılabilir ve olumlu sonuçlar alınabilir.

KAYNAKÇA

Aliaolu, A. (2004). Sosyo-kültürel Miras Turizmi ve Türkiye'den Örnekler, *Ankara Üniversitesi Coğrafya Bilimler Dergisi*, 2 (2): 50-64.

Aslan, Z. & Ardemagni, M. (2006). *Introducing Young People to the Protection of Heritage Sites and Historic Cities*, 2nd Ed., Amman: UNESCO-ICCROM.

Dünya Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS). 2011. *Dünya Mirası Kültür Varlıkları için Etki Değerlendirmesi Rehberi*, Paris: 2011.

Fen Eitiminde Nitel Araştırma Yöntemleri: Nitel Araştırma Süreci ve Örneklem Seçimi, (2011). <http://fenitay.wordpress.com/>, 09.10.2016.

Kara, Ç. (2011). Turistik Ticari Halkbilimsel Ürünler ve Beyazarı, *Milli Folklor Dergisi*, 23 (89): 54-65.

Öz, Ö. (2002). Ulusal Kalıtın Küreselleştirilmesi ve Türk El Sanatları, *Milli Folklor Dergisi*, 14 (54): 5-10.

Öter, Z.(2011). *Valorisation du Patrimoine Culturel: Commercialisation Touristique de l'Artisanat en Turquie*, Saarbrücken: Editions Universitaires Européennes.

Özdemir, N. (2009). Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi ilişkisi, *Milli Folklor Dergisi*, 21 (84): 73-86.

Sencer, M. (1989). *Toplumbilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta Basım.

Tatınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23239.html>, 06.10.2016.

T.C. Beyazarı Kaymakamı, (2011). *Beyazarı'nın Tarihçesi*, <http://www.beyazari.gov.tr/01.asp>, 07.10.2016.

Türk Dil Kurumu (TDK). 2005. *Türkçe Sözlük*, 10. Baskı, Ankara: TDK

Vikipedi, (2011). "Piskopos", <http://tr.wikipedia.org/wiki/Piskopos>, 07.10.2016.

Vincent, J-M. (2010). *Kültür Mirasının Korunması ve Değerlendirilmesi*, <http://www.ambafrance-tr.org/spip.php?article918>, 06.10.2016.

Yıldırım, A. ve İmrek H. 1999. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.